

Сећа ли се неко чувеног филма Френка Капре „Г. Смит иде у Вашингтон“ који је 1939. године био номинован за 11 оскара? У том филму наивни сенатор, кога маестрално тумачи Џејмс Стјуарт, посеже за једном процедуралном могућношћу да би спречио да на снагу ступи закон иза кога стоји већина у Сенату. Процедура представља облик парламентарне опструкције: ако довољно дуго не силазите с говорнице и успете да све време говорите на тему предлога закона за који не желите да се изгласа, предлог, упркос томе што у Сенату има већину, може да пропадне.

У Канади је, рецимо, у априлу 1997. године говор једног парламентарца трајао девет дана, све док већина није одустала од закона. Опструкција је углавном усмерена против воље већине. Она се, без обзира на то, сматра делом демократског поретка, јер је једна од одлика демократије поштовање процедуре.

Какве везе та процедура има за постизборном политиком у Србији? Садржајно гледано, никакве. (Сличне процедуре су намерно уклоњене из нашег скупштинског система после 2000. године.) Ипак, та процедура има велику важност као процедура. Процедуре омогућују предвидљивост, а предвидљивост је важна, јер смањује неизвесност. Ко жели да живи у просперитетном друштву, тај жели мање неизвесности. Ипак, од како су окончани избори од 11. маја све чешће се у јавности чује имплицитан аргумент како процедуре нису важне.

Уместо тога, посеже се за аргументом воље већине. То се посебно односи на формирање скупштинске већине која, како захтевају уставне процедуре, налаже да Владу подржи најмање 126 посланика. У уставној демократији се воља већине добија математички. Та норма последица је начела да је боље бројати гласове, него мртва тела. Бројање се примењује приликом избора, али и када се уђе у скупштину.

Када се народна воља не би одређивала математички, онда би морао да се неко позове да је интерпретира. У том случају процедуре су мање важне. Уместо тога, потребни су моћ и сила. Процедуре су у функционисање демократских установа уграђене управо зато да би се избегле интерпретације о томе „шта народ мисли“, „за кога су грађани заиста гласали“ или „шта је за народ боље“. Таква политика вођена је у Србији током 1990-их, али и пре тога. После Другог светског рата комунисти су узели себи право да интерпретирају вољу народа. Последице знамо и, на неки начин, још увек их осећамо.

Демократска странка, која данас не престаје да употребљава аргумент „исправног тумачења воље већине“ да би омогућила коалицију са СПС-ом, има бољу аргументацију којом би могла да убеди СПС да са њом направи нову владу. Неке од тих аргумената изложио сам у „Политици“ од 14. маја. И сада верујем да би одлуком да направе владу са радикалима и ДСС-ом социјалисти пропустили прилику да се на велика врата врате на политичку сцену Србије и поврате бирачко тело које је отишло радикалима после 2000. године.

Потежући аргумент праве воље грађана“ ДС губи кредибилитет низашта. Ем понавља идентичан аргумент из 2007. године када је оспоравала право Коштуници да буде премијер (па на крају ипак на то пристала), ем дозвољава да је критикују због ауторитарности председника који прети да неће дозволити формирање владе из прошлости. То је, чини се, већ довело до првих облика недемократске праксе. Она је почела да се јавља у виду прошлонедељне одлуке г. Алимпића који је одлуку о одржавању конститутивне седнице Скупштине града заказао месец дана после рока, кршећи тиме Закон о изборима (члан 56) и Пословник Скупштине града (члан 2) по којима се конститутивна седница скупштине мора заказати у року од 15, односно 20 дана после избора. Када би тај рок протумачили онако како га је протумачио г. Алимпић – да је он само дужан да закаже седницу у року од 15 дана, а да га то не обавезује да се седница у том року и одржи – онда би то значило да он има право да седницу закаже у року од, рецимо, две или три године од дана избора, што, разуме се, нема никаквог смисла.

Као и много пута у последњих 20 година, консолидација демократских установа у Србији се данас налази у преломној фази. Можда ће демократија бити на безбедном када странке у Србији науче да она има своју цену. Цена је процедура и процедурални исходи који вам се понекад не свиђају.

Ако се некој не свиђа политичка математика, јер то није у складу са њеним тумачењем „воље грађана”, она може да предложи укидање те процедуре и увођење неке нове. Али док се то не деси, постојећа процедура се мора поштовати. Понекад је демократске установе могуће учврстити простим имитирањем и учењем. Ако су амерички сенатори, који су чинили већину, којима се није свидела „злоупотреба” сенаторске говорнице г. Смита били спремни да му омогуће да искористи своје право чак иако је био у мањини, онда би Демократска странка требало да право формирања градске власти омогући онима који тврде да имају већину у Градској скупштини. Чак и када ДС у њој нема већину.

доцент на Факултету политичких наука у Београду

(Политика)